

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta
Katedra politologie a evropských studií

Postavení Jednotného Ruska v ruském stranickém systému

Daniel Koudelka

Vedoucí práce: Mgr. Markéta Žídková, Ph.D., M.A.

Olomouc 2016

Prohlašuji, že jsem tuto práci napsal sám na základě uvedené literatury.

Abstrakt

Jednotné Rusko se zformovalo roku 2001. Od voleb do Dumy v roce 2003 získalo ve všech volbách do dolní komory nejvíce hlasů. V práci je popsán vývoj strany od jejího vzniku až do současnosti. Zároveň jsou popsána hlavní témata strany a její volební výsledky v jednotlivých volbách. Tyto výsledky jsou zkoumány i skrze reformy volebního systému. Je také popsáno postavení Jednotného Ruska v současném stranickém systému. Program strany je také porovnán s opozičními stranami, které v současnosti zasedají v Dumě. Práce se také věnuje snižování demokratické povahy systému.

Klíčová slova: Jednotné Rusko, stranický systém, volby, volební reforma, volební systém, volební program.

Abstract

United Russia has formed in 2001. Since the Duma elections in 2003 it has gained majority of votes in every lower chamber elections. This work describes development of the party from the time of its creation. Also the main topics of elections and the electoral gains are described in this work. Those electoral gains are investigated through electoral system changes. The position of the United Russia party in the current party system is also described. The program of the party is compared to the opposition parties, which currently hold places in Duma. This work describes the democratic decline as well.

Key words: United Russia party, party system, elections, electoral reform, electoral system, election program.

Obsah	
Úvod	5
1 Změny politického systému Ruské federace od 90. let	10
1.1 Jelcinův volební model 90. let	12
1.2 Volební reforma roku 2005	13
1.3 Úpravy volebního systému po roce 2005	15
2 Vznik a vývoj Jednotného Ruska	18
2.1 Volební období 2003-2007	20
2.2 Volební období 2007-2011	22
2.3 Jednotné Rusko po volbách roku 2011	25
3 Současná pozice Jednotného Ruska ve stranickém systému	27
3.1 Komparace s programy ostatních stran	29
3.2 Nosná témata před volbami 2016	31
3.3 Možné výsledky parlamentních voleb 2016	32
Závěr	35
Použitá literatura	37

Úvod

Stranický systém Ruské federace byl od zániku Sovětského svazu ovlivněn několika zásadními událostmi. Vzhledem k dlouho trvající zkušenosti s nedemokratickou formou vlády byl tento systém postaven před mnohé výzvy, se kterými neměl historickou zkušenost. Nezkušenost s demokratickou formou vládnutí kvůli dlouhodobé absenci jakékoliv demokratické stranické soutěže ať již v carském Rusku, či za doby vlády Komunistické strany Sovětského svazu postupně vedla k mnohým problémům mezi parlamentními stranami a prezidentem Ruské federace. Nejen změny Ústavy, ale i úpravy volebního systému a další faktory postupně změnila vývoj ruské stranické politiky z jejího nově demokratického směřování k nové orientaci na podporu prezidenta Ruské federace a Kremlu, či naopak na kritiku jeho pravomocí a prosazovaných politik.

Dělení stran na proprezidentské a protiprezidentské začalo být mnohem významnější na konci 90. let 20. století a počátku 21. století, kdy skončilo druhé funkční období prezidenta Borise Jelcina. V parlamentních volbách roku 1995 a 1999 postupně začaly proprezidentské strany získávat ve volbách mnohem více voličských hlasů. Když byl zvolen roku 2000 jako nástupce Borise Jelcina v úřadu prezidenta Vladimír Putin, došlo o rok později v prosinci 2001 ke sloučení dvou velkých proprezidentských stran Jednoty a Vlasti – Všeruské strany v jednu velkou stranu, Jednotné Rusko. Tato strana se zcela jasně vymezila jako podporovatel prezidentských politik, a začala i své vlastní názory formulovat ve shodě s názory a politikami prezidenta.

Tématem této bakalářské práce je postavení Jednotného Ruska v ruském stranickém systému. Toto téma je velmi aktuální. Ruská politika prošla od zvolení Vladimíra Putina prezidentem v roce 2000 vývojem od poměrně polarizovaného systému k systému s dominantní stranou poměrně málo polarizovanému parlamentu. Pro Rusko jakožto systém s velmi silným prezidentem znamená tato dominance jedné strany, která je po několika volebních obdobích schopna získávat majoritu poslaneckých křesel ve Státní dumě a je navíc podporovatelem prezidentovy politiky, zároveň výhodou při schvalování a prosazování politik strany a prezidenta, avšak zároveň nedává příliš prostoru politické opozici v Dumě i mimo ni, a snaží se navíc tuto mimoparlamentní opozici umlčet.

Cílem práce je popsat současné postavení Jednotného Ruska ve stranickém systému Ruské federace, jejího úspěchů ve volbách a postupně zvyšující se provázanost strany jak s oligarchy a soukromými firmami, tak se státní sférou, státním rozpočtem a úřednickými pozicemi. Mnohé z pozic ve státní správě bylo postupem času obsazováno příznivci a členy Jednotného

Ruska. Zároveň začaly sílit opoziční hlasy proti stále se zvyšující moci Jednotného Ruska a jeho provázanosti se státem. Práce má zároveň několik dílčích cílů. Cílem první kapitoly je popsání zásadních změn ruského politického systému od 90. let až do současnosti. Cílem druhé kapitoly je analýza volebních výsledků Jednotného Ruska ve volbách 2003, 2007 a 2011 a jejich hlavních nosných témat, které v těchto volbách zastávaly. Cílem třetí kapitoly je popsání současného postavení Jednotného Ruska ve stranickém systému a jeho možných výsledků v nadcházejících volbách na podzim roku 2016.

Zároveň je v práci zodpovězeno několik výzkumných otázek. Do jaké míry ovlivnily změny volebního systému stranickou soutěž? Je systém po všech změnách volebního systému stále demokratický, nebo je stranická soutěž velmi omezená? Docházelo někdy k rozepřím mezi Jednotným Ruskem a politikou prezidenta Ruské federace ohledně volebního systému, ačkoliv je strana jeho podporovatelem? Byl úspěch Jednotného Ruska zapříčiněn právě omezením stranické soutěže a změnami volebního systému?

V této práci je pracováno s metodou případové studie. Tato metoda je používána pro studium jednotlivých případů, které nemohou být srovnávány s podobnými případy z jiných zemí či systému, například právě postavení jednotlivých stran ve stranickém systému. Z teorií je v práci použita teorie štěpných linií, kterou roku 1967 formulovali Seymour Lipset a Stein Rokkan. Tato teorie popisuje vznik politických stran na základě jejich vymezení se ve čtyřech základních rovinách, tedy město-venkov, stát-církev, centrum-periferie a zaměstnanec-zaměstnavatel. Pomocí této teorie je poukázáno na fakt, že v Rusku nikdy nemohlo díky historické nezkušenosti s demokratickým vývojem stran k tomuto tradičnímu vymezení dojít, a proto je zde štěpnou linií pouze linie proprezidentská versus protiprezidentská strana. Dále je v práci použito typologické rozdělení stran a stranických systémů, které popsal ve svém díle Strany a stranické systémy Giovanni Sartori. Ten pro své definice stranických systémů popsal systém s predominantní stranou, tedy stranou, která je dlouhodobě schopna vyhrávat volby s majoritním podílem hlasů, díky čemuž získává jasnou většinu v parlamentu. Zároveň však není jakýmkoliv způsobem omezena demokratická stranická soutěž, protože ostatní strany mohou časem získat dostatečný počet hlasů k převzetí moci samy o sobě či v rámci koalice.

Práce je dělena do tří kapitol. První kapitola této práce je věnována změnám ruského politického systému od 90. let. Jsou v ní popsány zásadní změny systému, které měly vliv na formování stranického systému, demokratické stranické soutěže a volebního systému. Tato kapitola využívá teorií autorů, kteří tento systém a jeho změny popisují, například Jana Holzera, který tyto změny popisuje jako cestu k poloprezidentskému systému, či amerického

politologa Michaela McFaula, který naopak s Janem Holzerem nesouhlasí a popisuje Ruskou federaci jak superprezidentský systém.

V druhé kapitole je popsána historie a vývoj Jednotného Ruska od doby jejího vzniku v prosinci 2001. Zároveň jsou zmíněna hlavní nosná témata strany v jednotlivých parlamentních volbách, její volební zisky či ztráty, a jak se jednotlivé změny volebního systému dotkly samotné strany a jejich volebních výsledků. V této kapitole je použita již zmíněná teorie Steina Rokkana a Seymoura Lipseta o štěpných liniích a jaké linie lze v ruském systému spatřovat. Dále je v této kapitole vysvětleno postavení Jednotného Ruska jako predominantní ruské strany, kterou se stala během tří volebních období, během nichž kandidovala do Dumy.

Třetí kapitola práce je věnována postavení Jednotného Ruska v současném stranickém systému Ruské federace. Jsou v ní zmíněny hlavní ideologické body Jednotného Ruska, tedy nacionalismus, konzervatismus a politický pragmatismus. Všechny tyto ideové body jsou zasazeny do aktuálního volebního období, a je též zkoumáno, zda v historii strany nedošlo k opuštění či změně těchto hodnot. Také jsou srovnány s idejemi ostatních stran, zasedajících v Dumě, a zda se tyto hodnoty nepřekrývají s hodnotami jiných ruských stran. V případě jejich shody bude na toto hodnotové protnutí poukázáno. Náplní této kapitoly je také srovnání s historickými významy těchto pojmů tak, jak byly jejich autory poprvé definovány.

V práci bude použito několik stěžejních zdrojů. Prvním z nich je kniha Giovanni Sartoriho *Strany a Stranické systémy*. Definice stran a jejich fungování, popsané v této knize, napomohlo k pochopení fungování stranického systému a úspěchu Jednotného Ruska jako strany vzhledem k jejímu volebnímu úspěchu a její dominanci v tomto systému. Zároveň se k tématu politických stran vyjadřoval i politolog Maurice Duverger, s jehož myšlenkami ve své knize Sartori také pracuje. Myšlenky rozpracované Duvergerem Sartori v této knize upravuje dle nových definic, zvláště pak oproti němu přidává nové definice stranického systému, obzvláště v oblasti hegemonních a dominantních stran. Právě toto rozdělení stran je pro tuto práci zásadní.

Další pro tuto práci důležitou publikací je dílo Anthonyho Giddense *Beyond Left and Right*. Tato kniha pomohla k pochopení politiky mimo tradiční osu pravice a levice, která je za jiných okolností přítomna v ostatních evropských parlamentech. Zároveň ukazuje na jinou realitu ruské politické situace i v současné době, která není ovlivněna rozdílem ideologického zaměření stran, jenž nejsou zformovány dle evropské tradice demokratického vývoje, ale na základě podpory osobnosti či jedné ideje, nikoliv na základě souboru hodnot.

Velmi relevantními zdroji této práce jsou také knihy Lilie Shevtsové, která se ve svých dílech věnuje vývoji ruského politického systému od počátku 90. let. Politický systém popisuje jako výsledek politik prezidenta federace. Hlavními monografiemi, které budou v této práci použity, jsou knihy *Yeltsin's Russia* a *Putin's Russia*. Obě publikace popisují ruský systém z pohledu prezidenta a jeho postavení v systému vzhledem ke stranickému systému. První z těchto knih pomohla k pochopení fungování ruského politického systému v 90. letech a volebního systému, který by v těchto letech platný. Druhá monografie poskytla informace o fungování systému v prvním funkčním období Vladimíra Putina mezi lety 2000-2004, reformu stranického systému roku 2005 a postupnou transformaci politického systému směrem k autoritářství.

Velmi prospěšnou publikací je pro tuto také dílo Henryho Halea *Russian and the Putin-Medvedev Tandemocracy*. Hale v něm popisuje období spolupráce v letech 2007-2009 mezi kandidátem na prezidenta Ruské federace Dmitirje Medveděva a Vladimírem Putinem, bývalým prezidentem a lídrem kandidátky Jednotného Ruska ve volbách do Dumy v roce 2007. Hale si všímá jejich vzájemné spolupráce, která je popsána slovem tandemokracie, tedy vzájemná co největší spolupráce mezi oběma politiky. Zároveň si všímá hlavních politiky Jednotného Ruska v tomto období, a vlivu oblíbenosti Vladimíra Putina na jeho volební výsledky.

Dalším velmi důležitým autorem pro tuto práci je politický analytik ruského původu Aleksandr Kyvev, jež se ve svých článcích věnuje převážně aktuální politické situaci a politických stranám. Jeho článek "State Duma elections 2011 and the marginal role of Russian Parties" je důležitý k pochopení voleb do dolní komory ruského parlamentu v roce 2011, vývoji stranické politiky v tomto období a zmenšující se podpory Jednotného Ruska ve volbách. Také kritizuje provázanost strany s úřednickými pozicemi a korupci, které se strana při své vládě dopouštěla.

Prospěšnými pro tuto práci jsou také publikace a články ruského politologa Vladimíra Gelmana, který v současné době působí na Evropské univerzitě v Petrohradě. Jeho první monografií je *Autoritharian Russia. Analyzing Post-Soviet Regime Changes*. Tato kniha je cenným zdrojem informací o změnách ruského politického vývoje od pádu Sovětského svazu do současnosti. Zároveň jsou v ní obsaženy analýzy změn volebního systému a transformace systému směrem k silně prezidentskému systému. Dalším příspěvkem je článek „Russia: Public Offices, Private Money and Biased Contests.“ Tento příspěvek poukazuje na změny financování stran při úpravě volebního systému do Dumy, a také jaký byl vliv těchto změn na rovnost stranické soutěže.

Významným autorem je také Richard Sakwa, profesor ruské a evropské politiky na univerzitě v Kentu. Ve své knize *Putin. Russia's Choice* píše Sakwa o období mezi lety 2000-2005, kdy byl v roce 2000 Vladimír Putin poprvé zvolen prezidentem Ruska. Je v ní popsána transformace dvou proprezidentských stran v Jednotné Rusko jako podporovatele právě prezidenta Putina, dopad tohoto spojení na výsledky voleb a následná změna volebního systému v roce 2005.

Neopomenutelným autorem je také Michael McFaul, americký vyslanec v Moskvě mezi lety 2012 a 2014, který v současné době působí na Standfordově univerzitě na katedře politologie. Ve své monografii *Russia's Unfinished Revolution. Political change from Gorbachev to Putin* se McFaul věnuje změnám politického a stranického systému již od posledních let Michaila Gorbačova v úřadu (tedy do roku 1991) až do období zvolení Vladimíra Putina prezidentem 2000 a jeho prvním letem v tomto úřadu. Také sleduje vývoj stranického systému, což je velmi důležité pro pochopení vývoje Jednotného Ruska v jeho prvních letech existence.

1 Změny politického systému Ruské federace od 90. let

Počátky formování se politického systému Ruské federace lze hledat již před rozpadem Sovětského svazu, ke kterému došlo dne 26. prosince 1991. Již 12. 6. 1991 zvítězil ve volbách na pozici prezidenta tehdejší Ruské republiky Boris Jelcin, který v této volbě získal 57 % hlasů. Nejen během své kandidatury, ale i v době po svém zvolení do úřadu kolem sebe Jelcin soustředil okruh podobně smýšlejících osob, jejichž cílem byla transformace Sovětského svazu v nový, liberálně demokratický stát s fungující tržní ekonomikou. Ačkoliv v této době stále existovaly dva subjekty, fungující paralelně na jednom území¹, dokázal Boris Jelcin a jeho spolupracovníci nakonec nad Sovětským svazem zvítězit a vytvořit tak oficiálně 26. července Ruskou federaci.

Brzy po vzniku federace začalo docházet ke střetům mezi prezidentem a parlamentem. Vzájemný spor se týkal rozdělení pravomocí mezi prezidentem a Dumou (ruskou Dolní komorou Parlamentu), a vedl až k ústavní krizi, která vyvrcholila koncem roku 1993. V září byla rozpuštěna Duma, do níž byly následně vypsány volby na prosinec. V současné době se konalo referendum o nové Ústavě. Pro kritiky byl však samotný proces přijímání nové Ústavy nedemokratický. Referendum a volby se konaly ve stejnou dobu, což v praxi pro strany znamenalo nebrojení proti takové Ústavě, která měla vytvořit nový Parlament, do něhož tyto strany kandidovaly. (Bacon, 2010: 97) Ústava byla nakonec v referendu v prosinci 1993 schválena většinou obyvatel.

Ústava dávala do rukou prezidenta federace velmi silné pravomoci. Ačkoliv zachovávala pravomoci parlamentu i pozici předsedy vlády, faktickou hlavou exekutivní složky je prezident, který má nejen legislativní pravomoc (a může tedy předkládat Parlamentu zákony k projednání), ale také pravomoc vydávat dekrety. Tato pravomoc je velmi silná a umožňuje prezidentovi i mimo podporu Parlamentu prosazovat vlastní politiky, které by jinak přes fragmentovaný stranický systém neprošly. Tento fakt byl mnohdy kritizován prezidentovou opozicí. „Z této perspektivy současní kritici moci požadují morální ospravedlnění jejího užívání. Dělají to zvláště proto, že výkon moci, tedy schopnost věci dovést k úspěšnému cíli, často zahrnuje převažování zájmů jedněch nad druhými.“ (Barry, 1995: 85) Prezident se díky této změně pravomocí stal na Parlamentu nezávislý, jelikož se díky možnosti vydávat dekrety

---

¹ Ruská sovětská federativní socialistická republika a Svaz sovětských socialistických republik.

nepotřebuje spoléhat na parlamentní většinu, která by jeho zákony podpořila. Zvláště Boris Jelcin této možnosti obcházení Parlamentu využíval.²

V prvních letech tranzice ruského politického systému vyvstala také debata, jakou povahu nový systém má a jakou podobu bude v budoucnu mít. Zároveň byla nastolena debata, jestli je o Rusku možné mluvit jako o semiprezidentské republice, a nebo se jedná o velmi silný prezidentský režim. Český politolog Jan Holzer považuje Ruskou federaci za semiprezidencialismus a píše následující: „...prezident RF není (přinejmenším formálně) přímou hlavou exekutivy a že v systému hraje nikoli nevýznamnou roli i výkonnou moc uskutečňující vláda a v jejím rámci post jejího předsedy, což odpovídá modelovému příkladu semiprezidentského systému.“ (Holzer, 2001: 39) Holzer v tomto svém popisu považuje Rusko za alespoň částečně demokratický režim, ve kterém je sice přítomná složka ústavně silného prezidenta, avšak ten má být kontrolován předsedou vlády. Naproti tomuto názoru se staví politolog Vladimír Gelman, který zastává názor, že Rusko je ve skutečnosti autoritativním státem. „Pokud by měl někdo umístit postkomunistické Rusko na světovou mapu autoritativních politických režimů, patřilo by do globální kategorie ‚volebního‘ či ‚soutěživého‘ autoritarismu.“ (Gelman, 2015: 7) Z tohoto rozporu názorů obou autorů je patrné, že názory na míru demokratizace ruského politického systému se liší. Vítězství Borise Jelcina při prosazování svého konceptu nové Ústavy je možné chápat jako mez mezi oběma autory, kdy sice došlo k zachování Janem Holzerem popisovaného semiprezidentského systému, ve kterém je přítomen předseda vlády s exekutivními pravomocemi, avšak blíží se modelu, popsaném Vladimírem Gelmanem, kdy v praxi získal prezident možnost Parlament pomocí pravomoci vydávat dekrety Parlament zcela obcházet, díky čemuž se systém blíží autoritářskému a ne zcela demokratickému systému. K posílení autoritářské linie prezidenta došlo i úpravou volebního systému, jehož zásadní změny byly prosazeny dvakrát. První z nich prosadil již Boris Jelcin pro volby roku 1993, 1995, 1999 a 2003; ke druhé pak došlo roku 2005 za prezidentství Vladimíra Putina. Oba systémy a jejich rozdíly jsou podrobně rozebrány v následujících dvou podkapitolách.

---

² Na rozdíl od Vladimíra Putina a Dmitrije Medveděva, kteří během svých funkčních období měli v Dumě podporu v prosazování zákonů díky Jednotnému Rusku a jejím volebním ziskům.

1.1 Jelcinův volební model 90. let

Prosazení nové Ústavy současně znamenalo změnu politického systému podle Jelcinem prosazovaného modelu. Tato změna se týkala především voleb do Dumy. Bylo zachováno čtyřleté funkční období dolní komory, avšak byl změněn způsob volby na smíšený volební systém. Polovina poslanců (tedy 225) se volilo pomocí poměrného volebního systému s pevnými stranickými kandidátními listinami. Druhá polovina poslanců byla volena v jednomandátových volebních obvodech, přičemž byla pro tyto obvody využita Hareova kvóta.³ Tato většinová složka volebního systému umožňovala kandidovat i nezávislým kandidátům, protože nebyla vázána stranickou příslušností ani stranickými kandidátky. Uzavírací klauzule byla stanovena na 5 %. Díky tomuto systému bylo v Dumě přítomno mnoho nezávislých poslanců, díky čemuž byl oslaben zisk stran v poměrné složce. Navíc byla v tomto systému zavedena možnost hlasovat ve volbách proti všem kandidátům, díky čemuž mohli voliči nezvolit ani jednoho kandidáta či ani jednu stranu.

Tento způsob volebního systému byl v Rusku používán pro parlamentní volby 1993, 1995, 1999 a 2003. Jeho existence sice umožňovala stranickou soutěž, avšak zároveň tyto strany nikdy nezískaly mnoho podpory. Eric Shiraev uvádí následující: „Volby také odhalily, že když je volební systém nevyzkoušený, volby se mohou změnit v soutěž mezi skupinami, snažícími se obelstít jedna druhou využíváním děr v pravidlech a regulacích.“ (Shiraev, 2013: 119) Tento politický systém byl navíc velmi brzy ovlivněn korupcí. „Navíc bujení korupce, oligarchizace ekonomiky měly vliv nejenom na pohled společnosti na nerovnosti, pramenící z vládních politik, ale také z politické ekonomie samé (korumpující dokonce vysoké vládní kruhy).“ (Pieper, 2012: 1) Tyto faktory znamenaly, že se politický systém nemohl demokratizovat větší rychlostí. Navíc se moc nemohla nikdy formálně rozprostřít mezi všechny skupiny, přítomné v tradičních západních demokraciích. „Vynucená tranzice – tranzice, ve které jedna strana diktuje podmínky hry – mnohem více tíhnou k vytváření neliberálních demokracií či dokonce pseudodemokracií.“ (McFaul, 2001: 19-20) V tomto McFaulově komentáři je shrnut jeho pohled na ruskou politickou realitu 90. let. Na rozdíl od Holzera, který Rusko popisuje spíše jako poloprezidentský systém, McFaul tvrdí, že je tento politický systém pouze naoko demokratický, a mnohem více nahrává nedemokratickým elitám, které čerpají ze stále se zmenšující přeměně Ruska v liberální demokracie a jejich

---

³ Hareova kvóta je nejjednodušší kvóta, využívaná pro výpočet zisku hlasů. Volební číslo je vypočítáváno vzorcem V/S , kde V je počet platných hlasů ve volebním obvodu a S je počet mandátů k rozdělení v daném volebním obvodu.

zvyšujícím se podílu na moci, díky kterému se z Ruska stává právě McFaullem značená pseudodemokracie.

Politický systém, který zavedl Boris Jelcin, byl sice zpočátku míněn jako silně demokratizující a liberalizující prvek, avšak později sám začal nahrávat vytváření autoritativního systému. „Doposud nová vládnoucí elita prosazovala demokratická hesla a byla tak lidmi vnímána, její chování však diskreditovalo demokratickou vládu ve zvyšující se míře, a proto ztrácela půdu pod nohama ve prospěch klíčícího autoritarismu.“ (Galkin, 1999: 19) Systém sám o sobě měl produkovat co nejvíce stranické soutěže, ale jak se později ukázalo, byl tento systém po celá 90. léta poměrně fragmentovaný, a díky tomu mohly kremelské elity v čele s prezidentem získávat mnohem více moci na úkor Dumy a ostatních skupin. Ačkoliv byly zachovány některé atributy demokratického systému (konkrétně v existenci svobodných voleb⁴), stále více moci se dostávalo do rukou prezidenta. Došlo tak k vytvoření superprezidentského systému, ve kterém byly strany spíše doplňkem, ačkoliv byl systém do určité míry demokratický.

1.2 Volební reforma 2005

Důsledkem volebního systému, který Boris Jelcin zavedl, byl mimo směřování k formě superprezidentského systému také během 90. let poměrně fragmentovaný stranický systém. Ke změně došlo až ve volbách v letech 1999 a 2003, kdy začaly posilovat strany podporující prezidenta. Když Jednotné Rusko zvítězilo ve volbách roku 2003 a získalo většinu v parlamentu, byla iniciována změna volebního systému, jehož výsledkem měl být takový systém, který by dával výhodu právě stranám, které podporovaly prezidenta. Volební reforma byla prosazena v roce 2005. Hlavními změnami, které tato novela přinesla, je zvýšení uzavírací klauzule pro úspěšnou kandidaturu do Dumy z 5 % na 7 %, vypuštění většinové složky voleb, podle které se volila polovina poslanců, a byla také zrušena možnost vytvářet volební koalice. Tento systém voleb je jedním z kroků k autoritářskému režimu, protože velmi ztěžuje kandidaturu menším politickým stranám, které díky tomu nemohou postavit kandidáty ve většinové složce, a na celostátní kandidátní listinu nemohou získat dostatečné finanční prostředky pro kampaň. Tyto strany tak nemohou skrze své zástupce vystupovat v Dumě.

---

⁴ Účast v nich však už byla jinou věcí, protože systém byl změněn tak, aby měly nové strany jen malou šanci uspět. Reformě z roku 2005, která tyto podmínky zavedla, je věnována podkapitola 1.2.

Současně byla díky zrušení většinové složky volebního systému⁵ zavedena nutnost sestavovat celonárodní kandidátní listiny, což favorizovalo velké parlamentní strany, které měly mnoho členů a mohly nasadit mnoho kandidátů. Také byla zrušena možnost volit „proti všem,“ kterou pro systém zavedl Boris Jelcin, a která umožňovala voličům nevybrat ani jednoho kandidáta či stranu. Oslabení pozice menších stran na úkor větších parlamentních stran si všímá Ian McAllister: „Ostatní změny byly podobně navrženy pro posílení pozice větších stran, což byly obvykle ty, které mohly být federálními elitami nejsnadněji kontrolovány.“ (McAllister, 2009: 56) Tato změna volebního systému sice vedla k jeho zpřehlednění,⁶ avšak znamenala také další příklon k autoritářskému státu, který se navenek tváří jako demokratický, protože má svobodné volby, avšak neumožňuje silnou demokratickou stranickou soutěž. Minimum stran a z toho vyplývající minimální stranická soutěž byla pro elity velmi výhodná. „Mezitím se proputinovská většina v podobě Jednotného Ruska stala dominantním aktérem v téměř všech volených orgánech. Toho bylo dosaženo nejen výhrou ve volbách, ale manipulací se systémem za oponou.“ (Slider, 2009: 3) Volební reforma tak nahrála právě nedemokratickému vývoji.

Posilování moc prezidenta na úkor stran a snižování podílu stran na rozhodování bylo kritizováno mnoha autory. „Efektem těchto a dalších změn bylo ještě více posílit schopnost Kremlu zajistit si Parlament, ve kterém dominují jeho podporovatelé, ale s menším podílem (silně oslabené) opozice.“ (White, 2009: 177) Reforma stranického systému reálně neměnila pravomoci, ani nedávala reálně moc do rukou prezidenta. Omezovala však možnost menších stran účastnit se voleb. Reforma navíc stanovovala, že strany musí pro účast ve volbách získat alespoň 200 000 podpisů,⁷ přičemž z každého subjektu federace mohlo pocházet nejvíce 5 000 podpisů. Bylo tedy třeba získat tyto hlasy v minimálně čtyřiceti subjektech. V praxi tak bylo pro malé strany téměř nemožné účastnit se voleb, protože i když měly dostatečné finanční zajištění od sponzorů, bylo stále třeba pro kandidaturu splnit podmínku podpisů, díky čemuž mnohé malé strany zanikly.

Díky volební reformě se zvýšila i míra korupce. „Korupce ve vládě a světě byznysu se rozrůstá, a snižující se míra důvěryhodnosti dovoluje byrokratům jednat beztrestně.“

---

⁵ Počet poslanců v Dumě zůstal stejný, avšak již nemohly kandidovat nezávislé osobnosti, protože kandidatura byla podmíněna celonárodními kandidátkami, které jednotlivé osobnosti ani menší strany nemohly naplnit.

⁶ Mnohé strany raději ukončily svoji činnost, protože nemohly nejen splnit podmínky úspěšné kandidatury, ale zároveň nemohly nikdy získat dostatečnou voličskou podporu, která by znamenala zisk mandátů.

⁷ Tato podmínka se však netýkala stran, které již byly do Dumy zvoleny v předchozím období, tedy v roce 2003. Tato podmínka byla pro malé strany velmi těžká k překonání.

(Freedomhouse, 2013: 1) Politický systém se tak pro občany stal méně důvěryhodným, a zároveň jim nedával příliš možností jej díky politické participaci změnit. Podmínky kandidatury byly nastaveny tak, že snižovaly možnosti stranické soutěže, čímž se systém stal méně demokratickým. Volební reforma změnila toto prostředí tak, že jen málo stran mohlo skutečně kandidovat, a musely tak využít i korupce, díky čemuž byla ovlivněna i míra demokratičnosti a liberálnosti systému. Došlo k posílení stran, které již byly přítomny v Dumě, avšak žádná z nich netvořila takovou opozici, která by proti reformě výrazně protestovala.⁸ Systém se tak ani nemohl více demokratizovat a otevřít se novým stranám, které pro něj představovaly riziko. „Podobně představitelé Kremlu argumentují, že jsou také zapojeni do tranzice směrem k demokracii, a že občasně chyby demokracie (nebo, jak je argumentováno, politiky, které jsou nesprávně vnímány vnějšími pozorovateli jako nedemokratické) musí být očekávány.“ (Ambrosio, 2009: 85) Systém se tak vzdaluje demokratickému zřízení a volné stranické soutěži.

1.3 Úpravy volebního systému po roce 2005

Po roce 2005 již nedošlo k volební reformě takového rozsahu, jako v roce 2005. Tendence omezení stranické soutěže pokračovala i v dalším volebním období. „Možná nejdůležitějším následkem struktury ruského politického systému je, že politické strany jsou podstatně limitovány v jejich schopnosti naplňování jejich hlavního úkolu: vyhrávat volby, aby získávaly kontrolu nad vládnutím, a tím prosazovat zájmy svých voličů skrze vládní politiku.“ (Riggs, 2012: 287) Prosazování vládní politiky je možné v případě, že je společná s politikou vládních elit v Kremlu, a zároveň stranickým systémem, který nedovoluje malým stranám dostat se úspěšně do Dumy, a navíc tvořit vládní politiku.

Volební systém z roku 2005 byl použit pro parlamentní volby v letech 2007 a 2011. Pro volby roku 2011 došlo ke změně v přidělování míst v rámci uzavírací klauzule. Tato klauzule zůstala na minimu 7 % pro získání křesel, avšak zároveň bylo jedno křeslo přiděleno té straně, která získala mezi 5 a 6 %, a dvě křesla té straně, která se umístila mezi 6 a 7 %. Nad hranicí 7 % pak byla křesla rozdělována dle získaných hlasů ve volbách. Tato změna byla velmi malá, a nedávala reálně stranám příliš mnoho výhod, protože bylo nutné pro prosazení politiky získat mnohem více křesel.

---

⁸ Zvláště proto, že je reforma zvýhodňovala.

Změnou prošel také roční státní příspěvek politickým stranám. „Po roce 2007 musely strany se ziskem méně než 3 % hlasů vykompenzovat *ex-post* jejich volný prostor v televizi a denním tisku, které jim bylo přiděleno během volební kampaně. Znovu se několik stran pod hrozbou bankrotu rozpadlo.“ (Kynev, 2011: 1) Tato změna znamenala pro malé strany další překážku ve snaze dostat se do Dumy, a zároveň zvýhodňovala velké parlamentní strany, kterým bylo díky reformě přerozdělováno mnohem více financí ze státního příspěvku.⁹

Jednou ze zásadních změn politického systému bylo (v období prezidentství Dmitrije Medveděva mezi lety 2008-2012) prodloužení funkčního období prezidenta federace na šest let a Dumy na pět let s platností od příštích voleb. „Místo intenzivních strukturálních reforem volební legislativy, navrhl (Medveděv – poznámka autora) jen malé změny, které by malým stranám usnadnily přístup do reprezentativních orgánů na regionální a lokální úrovni.“ (eurussiacentre.org, 2011: 22) Medveděvova reforma neřešila snižující se demokratičnost stranického systému. Pouze změna délky funkčního období se dotkla stranického systému, avšak pouze v rámci prostředí. Na rozdíl od dříve zmíněného přerozdělování křesel stranám, které překročily 5% hranici zisku hlasů ve volbách, nemá délka volebního období tak velký vliv na podobu stranického systému, a ačkoliv dává výhodu vládní straně, která může vládnout o rok déle, neutváří nijak podobu stranického systému.

Poslední změna, která se týkala volebního systému, byla prosazena na návrh Vladimíra Putina roku 2014. Tento návrh je velmi podobný modelu, který prosadil v 90. letech Boris Jelcin. Znovu zavádí volbu ve většinové složce, která byla zrušena volební reformou v roce 2005. Současně snižuje uzavírací klauzuli ze 7 % na 5 %, a zároveň opětovně snížila požadavek na počet členů strany.¹⁰ „Putinovo rozhodnutí znovu zavést smíšený systém, který už byl pro volby do Dumy použit, může být vysvětleno jeho snahou kompenzovat možné špatné výsledky Jednotného Ruska v čistě poměrném systému.“ (Turchenko, 2015: 14) Tato změna bude aplikována pro volby na podzim roku 2016. Polovina poslanců bude opět volena v jednomandátových obvodech, pro zbylou polovinu bude stále platný poměrný systém vázaných kandidátních listin. Změna volebního systému není míněna jako demokratizační prvek pro stranický systém, ale jak je vidět i z Turchenkova komentáře, jediným důvodem ke změně systému je snaha prezidenta zachovat většinu proprezidentské strany. Politický a

---

⁹ Příspěvek byl zvýšen z pěti rublů na dvacet rublů za jeden získaný hlas ve volbách. Většinu z těchto financí však získalo Jednotné Rusko, takže byla ostatním stranám opět snížena šance překonat výsledky nejsilnější strany, protože jejich finance nebyly dostačující.

¹⁰ Tato reforma kopíruje model Borise Jelcina, avšak pracuje už s jiným stranickým systémem, který v 90. letech neexistoval, protože se jej Borisi Jelcinovi nikdy nepodařilo vytvořit. Přítomnost proprezidentské strany je nejzásadnějším rozdílem mezi oběma modely.

stranický systém se tak díky změnám blíží autoritářskému režimu, přestože je přítomna stranická soutěž a ve stranickém systému neexistuje hegemonická¹¹ strana. Volební reforma dává stranám a kandidátům možnost pokusit se zlepšit svůj volební výsledek v roce 2016 (zvláště díky snížení uzavírací klauzule a znovuzavedení většinové složky volebního systému). Většinová složka zároveň opětovně zavádí možnost kandidatury nezávislých osobností do Dumy, díky čemuž je volební systém velmi podobný systému, používanému v Rusku od roku 1993. Od roku 2003 tak žádné parlamentní volby nebyly vedeny pod stejným volebním systémem, což zhoršovalo možnost stran připravovat se na volby. Tato skutečnost vedla k snížení demokratičnosti systému, který se tak přiblížil autoritativnímu systému, kdy byl volební systém měněn tak, aby favorizoval proprezidentskou stranu.

---

¹¹ Tedy strana, která získává majoritu hlasů, přičemž sama omezuje či ruší svobodnou stranickou soutěž, a ruší tak demokratický systém. V případě Ruska se jednalo o Komunistickou stranu Sovětského svazu.

2 Vznik a vývoj Jednotného Ruska

Stranický systém Ruské federace se začal formovat po oficiálním rozpadu SSSR 26. prosince 1991 přijetím usnesení Nejvyššího sovětu, kterým byl uznán zánik Sovětského svazu jako subjektu mezinárodního práva. Pro nové politické elity, které vzešly z okruhu kolem nového prezidenta Ruské federace Borise Jelcina, bylo hlavním úkolem vytvořit ze systému, kdysi ovládaném pouze Komunistickou stranou Sovětského svazu, liberální demokracii s nezávislými soudy a dostatečnými státními financemi. Tento úkol však vzhledem k nulové historické zkušenosti s demokracií a tradicí silného postavení cara a Komunistické strany byl z dlouhodobého hlediska velmi těžký. Jiří Bílý udává následující: „Příslušníci státu nesmějí ztrácet ze zřetele jednotný společný cíl. Chce-li se člověk ve státě zbavit autority, snaží se o nemožné. V žádné době se nepodařilo člověku, aby nebyl na někom závislý.“ (Bílý, 2004: 109) Tato nová autorita se zformovala v podobě silného postavení prezidenta Ruské federace. Brzy se začaly formovat nové politické strany, které hledaly podněty pro své politiky. Při vytváření stran se v tomto období také začala formovat skupina bohatých podnikatelů, kteří dokázali využít nestabilní politické situace po pádu Sovětského svazu. Tyto nové elity začaly brzy zakládat své vlastní strany, avšak mnozí z nich se snažili své názory prosazovat do programů politických stran díky velkým finančním příspěvkům. Kees Breed navíc tvrdí následující: „Zároveň je předmětem diskuze, zda je stát automaticky jediným správcem veřejné jak se tvrdilo od osvícenství.“ (Breed, 2002: 61) Mnohé strany však brzy začaly z již zmíněné historické zkušenosti formovat své názory na linii proprezidentské versus protiprezidentské strany. Dvěma z těchto proprezidentských stran byly i předchůdkyně Jednotného Ruska, Jednota a Otčina – Všeruská strana.

Jednota byla ruská strana, založená roku 1999 s podporou prezidenta Borise Jelcina a tehdejšího premiéra Vladimíra Putina. Její podpora prezidenta a jím jmenovaných premiérů tak byla více než zřejmá. Jejím oficiálním předsedou byl Sergej Šoygu, který již od roku 1991 působil jako vládní ministr, avšak faktickým předsedou byl tehdejší premiér Vladimír Putin. Oproti tomu byla Otčina – Všeruská strana zpočátku pro Jednotu politickým oponentem, protože se obě strany v ideologické rovině překrývaly zvláště v oblasti konzervativní ideologie. Otčina byla navíc blokem, sestaveným několika regionálně silnými osobnostmi. Jejím předsedou byl zvolen Jurij Lužkov, starosta Moskvy. Mezi dalšími osobnostmi byly ve vedení strany prezidenti ruských republik¹² či například Vladimír

---

¹² Například Mintimer Šaimiev, prezident Tatarstánu, či Murtaza Rachimov, prezident Baškortostánu.

Jakovlev, starosta Petrohradu. Oba tyto subjekty ve volbách uspěly. Jednota získala 23,3 % hlasů v poměrné složce systému a celkově 2,3 ze všech hlasů, což stačilo k zisku 73 křesel (64 z poměrné složky a 9 z většinové); Otčina získala 13,3 % hlasů v poměrné a celkově 8,6 % ve většinové složce, což po sečtení hlasů vedlo k zisku 68 poslanců (37 z poměrné a 31 z většinové).¹³

Hlavním důvodem spojení se obou stran byly prezidentské volby roku 2000. Jejich společná podpora Vladimíra Putina, kterého dosavadní prezident Boris Jelcin doporučil za svého nástupce v úřadu, vedla ke stále se zvyšující spolupráci obou stran. K jejich postupně čím dál většímu prorůstání obou stran a orientaci na podporu Kremlu a prezidenta si všímá i David Příhoda: „Pokud tato strana neuspěje podle představ Kremlu, postupně ztrácí jeho podporu a zaniká.“ (Příhoda, 2010: 168) To poukazuje na absenci tradičních štěpných linií, popsanych Steinem Rokkanem. „V tomto období (1993-2000 – pozn. autora) byla Ruská federace rodícím se státem postrádajícím *mediátorové faktory*, tedy například zájmové skupiny či lobbying, které na žádost občanů či podnikatelů předkládají témata pozornosti vlády.“ (Johnson, 2012: 1) Tento Johnsonův komentář ukazuje právě na nevytvoření se tradičních štěpných linií¹⁴, ale na vytvoření se zcela nové štěpné linie, tedy proprezidentská-protiprezidentská. Ostatní štěpné linie se nikdy neprosadili a ani prosadit nemohly – ortodoxní církve byla alespoň částečně komunistickým režimem akceptována, vzhledem k nedemokratickému sovětskému režimu nebyl přítomen sektor vlastníků (zaměstnavatelů), samotný stát byl centralizovaný (veškerý život byl řízen z Moskvy) a samotná linie město-venkov byla vzhledem k řízení státu centrálním plánováním nerelevantní, protože k ní nemohlo dojít přirozeně. Právě z těchto důvodů ukazují Rokkanovy teorie na velmi netradiční formování ruského politického systému. Jednota a Otčina se proto v rámci své podpory Vladimíra Putina spojily, aby tak v prosinci 2001 daly vzniknout nové straně, Jednotnému Rusku.

---

¹³ Výsledky voleb převzaty z russiavotes.org.

¹⁴ Lipset a Rokkan ve své práci roku 1967 definovali čtyři celkem čtyři štěpné linie, a to sice město-venkov, centrum-periferie, církve-stát a zaměstnanec-zaměstnavatel.

2.1 Volební období 2003-2007

Uspořádání dumy po volbách roku 1999 nedovolovalo vytvoření majoritní jednostranické vlády. Mimo již zmíněných výsledku Otčiny a Jednoty bylo rozložení sil v dumě následující:

Strana	Poměrná složka v %	Většinová složka v %	Počet křesel z PS	Počet křesel z VS	Celkový počet křesel
KSRF ¹⁵	24,3	13,4	67	46	113
Jednota	23,3	2,1	64	9	73
Otčina	13,3	8,6	37	31	68
Unie pravých sil	8,5	3,0	24	5	29
LDSRF ¹⁶	6,0	1,5	17	0	17
Jabloko	5,9	5,0	16	4	20

Tabulka 1 - Výsledky voleb do Dumy v roce 1999

Z tabulky je patrné, že v Rusku byl používán smíšený volební systém. Tento systém byl poprvé použit pro volby roku 1993 a v této podobě vytrval až do své změny roku 2005. Z celkového počtu 450 mandátů v Dumě bylo 225 mandátů rozdělováno v poměrné složce a 225 ve většinové složce. Aby strana mohla kandidovat, musela být při podání žádosti na ministerstvo spravedlnosti podpořena podpisy nejméně 200 000 voličů, přičemž z jednoho subjektu federace nesmělo pocházet více než 7 % těchto podpisů. Zároveň se tato strana nemohla účastnit voleb, pokud by bylo více než 25 % z těchto podpisů ministerstvem prohlášeno za podezřelé (Matoušková: 100) Tento systém byl změněn až volební reformou roku 2005.

Když byl roku 2000 zvolen jako Jelcinův nástupce Vladimír Putin, bylo iniciováno sjednocení Jednoty a Otčiny v Jednotné Rusko. Pro volby roku 2003 bylo zásadní řešení ekonomické krize, která vypukla roku 1998. Ačkoliv byla tato krize v dalších letech na ústupu díky zlepšení se ekonomické situace, stalo se toto téma jedním z nosných bodů kampaně. Výhodou pro Jednotné Rusko bylo rozdělení se liberálních stran Jabloka a Unie pravých sil. „Nakonec se ruská ekonomika zřejmě stabilizovala od voleb roku 1999 a někteří voliči tak mohli přejít od Jabloka k více pragmatickým názorům Jednotného Ruska.“ (Oates, 2006: 165) S ekonomickými problémy navíc souvisel problém rozsáhlé korupce. „Korupce úředníků a

¹⁵ Komunistická strana Ruské Federace

¹⁶ Liberálně demokratická strana Ruské federace

bujení zločinnosti se staly stálými důvody nespokojenosti veřejnosti s autoritami.“ (Shevtsova, 1999: 291) Vyřešení korupce a ekonomické situace tak bylo jedním z hlavních bodů Jednotného Ruska. Navíc se strana mohla vyhrávat proti nejsilnější straně, kterou stále byli komunisté, a díky tomu získávat hlasy voličů i jiných stran, zvláště pak ve většinové složce.

Ve volbách roku 2003 zaznamenalo Jednotné Rusko velký volební úspěch. Pro šest nejúspěšnějších stran dopadly volby následovně:

Strana	Poměrná složka v %	Většinová složka v %	Počet křesel z PS	Počet křesel z VS	Celkový počet křesel
Jednotné Rusko	37,6	23,2	120	102	222
KSRF	12,6	10,8	40	12	52
LDSRF	11,5	3,1	36	0	36
Rodina	9,0	2,9	29	8	37
Jabloko	4,3	2,6	0	4	4
Unie pravých sil	4,0	2,9	0	3	3

Tabulka 2 – Výsledky voleb do Dumy v roce 2003

Dle tabulky je patrné, že oproti volebnímu období 1999-2003 většina stran oslabila, naproti tomu právě Jednotné Rusko jako proprezidentská strana velmi posílila, a to oproti dříve spojeným 141 poslancům Otčiny a Jednoty o 81 poslanců. Těmto ziskům pomohlo i mnoho velmi charismatických lídrů volebních kandidátek, a navíc spolupráce s velmi oblíbeným Vladimírem Putinem. „Pozorovatelé se cítí být inspirovaní, když mohou být v blízkosti těchto osobností, které mají dle nich výjimečné osobní a duševní kapacity.“ (Kitschelt, 1999: 47) Vzhledem k neplatnosti některých hlasů nakonec Jednotné Rusko získalo majoritu v parlamentu¹⁷ s podporou některých nezávislých kandidátů a nemožnosti naplnit všech 450 poslanců.

Roku 2005 došlo z hlediska volebního systému k důležité změně. Byla zrušena většinová složka systému, a všech 450 poslanců Dumy tak bylo voleno poměrným systémem

¹⁷ V Rusku existovala i další možnost, a to sice hlasovat proti všem. Tato možnost byla v roce 2003 využívána v poměrně velkém počtu, kdy toto číslo dosáhlo 4,7 % v poměrné a 12,9 % ve většinové složce. Navíc se pro nezávislé kandidáty ve většinové složce vyslovilo 26,8 % voličů, díky čemuž bylo v Dumě 68 nezávislých poslanců.

celonárodních kandidátek. Navíc bylo zakázáno vytváření volebních koalic, a uzavírací klauzule byla zvýšena na 7 %. Tuto změnu volebního systému inicioval sám prezident Putin jako jednu ze změn ve svém druhém prezidentském období. Dle jeho vyjádření měla tato změna za cíl umožnit posílení stranického systému následkem snížení počtu stran v Dumě. (russianvotes.org, 2015) Navíc dřívější požadavek systému na přítomnost alespoň čtyř stran v Dumě byl společně s těmito změnami snížen z nejméně čtyř na nejméně dvě, přičemž alespoň 60 % hlasů muselo být pro dvě tyto strany. Také počet člen strany pro uznání přihlášky byl změněn z 50 000 na 200 000, což znamenalo při nutnosti kandidovat na státní úrovni za všechny subjekty federace pro mnohé menší strany de facto jejich rozpuštění a ukončení činnosti. Právě ze zániku menších stran později těžily větší strany, a nejvíce pak Jednotné Rusko, což se projevilo ve volbách do Dumy v roce 2007.

2.2 Volební období 2007-2011

V letech 2000-2008 postupně docházelo k upevňování pozice Vladimíra Putina jakožto prezidenta Ruské federace. Ačkoliv bylo jeho první funkční období poměrně klidné a mělo za svůj cíl spíše vypořádání se se špatnou ekonomickou situací, bylo možno spatřovat čím dál větší napojení se prezidenta a jeho blízkého okolí na skupinu bohatých oligarchů a k ještě větší centralizaci moci pro prezidentský úřad. Z tohoto propojení bohatých oligarchů a prezidenta těžilo i Jednotné Rusko. Tuto situaci kritizoval roku 2007 i Garry Kasparov jako kritik nepříliš demokratického vývoje ve státě následovně: „Když Vladimir Putin převzal roku 2000 úřad prezidenta, nejpálčivější otázka zněla: ‚Kdo je Putin?‘ Nyní se změnila na: ‚Jaká je povaha Putinova Ruska?‘“ (Kasparov, 2007: 1) Tato kritika byla vztažena i na Jednotné Rusko jako největší proprezidentskou stranu.

Volby roku 2007 byly ovlivněny právě zvyšující se snahou prozápadní opozice, která se snažila získat co největší zastoupení v parlamentu. Tyto volby již proběhly podle dříve zmíněné změny volebního systému poměrným hlasováním s celostátními kandidátkami. Jak bude patrné z následující tabulky, došlo k poklesu podpory Komunistické strany, která dokázala získat procentuálně menší výsledek než v roce 2003, avšak vzhledem k změně volebního systému nakonec získali o 5 poslanců více. Z dříve uvedených stran se do Dumy nedostaly strany Jablko a Unie pravých sil. Přesný výsledek voleb byl následující:

Strana	Získaných hlasů	Získaných mandátů	Získaných mandátů v %
Jednotné Rusko	44 714 241	315	70,0
KSRF	8 046 886	57	12,7
LDSRF	5 660 823	40	8,9
Spravedlivé Rusko	5 383 693	38	8,4
Agrární strana	1 600 234	0	0
Jabloko	1 108 985	0	0

Tabulka 3 – Výsledek voleb do Dumy 2007

Tyto volby znamenaly pro Jednotné Rusko zásadní vítězství. Strana mohla stále těžit ze spojenectví s Vladimírem Putinem jako velmi oblíbeným prezidentem¹⁸ a vyvedení země z krize, která v zemi trvala několik let od roku 1998. Důležité pro stranu však bylo, že většina kritiky opozice mířila na prezidenta vzhledem k jeho postavení a charakteristice Ruské federace jako prezidentského režimu. Proto je třeba vnímat dobré výsledky Jednotného Ruska spíše jako míru podpory prezidentské politiky. Přestože jsou strany součástí ruské politiky, nepodávají dobré výkony v oblasti spojování elit s masami, samostatným tvořením vlastních politik a politickou odpovědností (Gelman, 2008: 14) Hlasy Jednotného Ruska jako přímého podporovatele prezidenta na půdě Dumy tak byly v podstatě vyjádřením toho, jak snadno projdou politiky prezidenta.

Roku 2008 se konaly další prezidentské volby. Vladimír Putin již v tomto období kandidovat nemohl, a proto na pozici prezidenta kandidoval dosavadní předseda Jednotného Ruska, Dmitrij Medveděv. Pro tyto volby bylo hlavním tématem kampaně vytvoření takzvané tandemokracie, tedy společné spolupráce Vladimíra Putina a Dmitrije Medveděva a jejich co možná nejlepšího spojení při reformách a prosazovaných politikách. Dmitrij Medveděv měl díky podpoře Vladimíra Putina a Jednotného Ruska nejlepší výchozí pozici. Jak ukazuje studie voleb roku 2008, kterou zpracoval Henry Hale, byla Putinova podpora jedním z klíčových faktorů. Jednu z dalších výhod popisuje následovně: „Podobně jako blednoucí stín Putinova vedení, bylo Medveděvovou hlavní výhodou ve volbách proti jeho oponentům zjevný nedostatek negativ.“ (Hale, 2009: 27) Vladimír Putin se po parlamentních volbách 2007 stal jak lídr kandidátky premiérem, a prezidentem se stal jeho blízký spolupracovník

¹⁸ Jeho podpora dosahovala téměř 80 %.

Dmitrij Medveděv, který získal ve volbách podporu Jednotného Ruska v čele s Vladimírem Putinem.

Pro toto volební období bylo navíc zásadních několik dalších událostí. Hlavními událostmi byly protestní akce proti novému prezidentovi a vládě, ekonomická krize a problémy s dodávkami ruského plynu pro Ukrajinu. Ekonomická krize, která ve světě v tomto roce vypukla, znamenala pro nového prezidenta i Putina jako premiéra problém. „Pro Medveděva může být těžké vybudovat či udržet ekonomický boom, který trval po většinu Putinova prezidentství, jelikož pro světovou ekonomiku mohou vyvstat problémy a ruská ekonomika potřebuje restrukturalizaci.“ (Nichol, 2008: 5) Výhodou při řešení této krize byla velká kupní cena barelu ropy, hlavního ruského vývozního artiklu. Navíc se při vzájemné podpoře prezidenta a premiéra dařilo rychle prosazovat záchranné politiky. Rozhodovací pravomoc se však stále více začala přesouvat do rukou Vladimíra Putina jakožto premiéra.¹⁹ Ukázalo se to i při řešení Rusko-Ukrajinské krize o dodávkách plynu, kdy bylo podepsáno memorandum mezi Vladimírem Putinem a ukrajinskou premiérkou Julií Timošenkovou. V tomto memorandu bylo dohodnuto přeměnění tranzitních poplatků dle mnohem více ekonomikou stanovovaných měr, avšak tento stav byl brzy další dohodou vrácen na původní hodnotu (Pirani, Stern, Jafimava, 2009:14) krize byla nakonec počátkem roku 2009 vyřešena, znamenala pokles důvěry v prezidenta Medveděva, a Jednotné Rusko v čele s Vladimírem Putinem mohlo získat kladné body za řešení krize, avšak částečně bylo také spojováno s pomalým řešením krize.

Důležitou změnou v tomto období byla také změna volby prezidenta, kterou inicioval Vladimír Putin s podporou Dmitrije Medveděva. Ta měnila počet potřebných podpisů pro nezávislé kandidáty na 2 000 000, přičemž tyto podpisy musely být nasbírány v minimálně 40ti subjektech federace a zároveň z jednoho subjektu nesmělo pocházet více než 50 000 podpisů. Umožňovala také případnou kandidaturu těm osobám, které již v úřadu byly po dvě volební období, a dávala tedy šanci Vladimíru Putinovi být znovu Jednotným Ruskem navrhnout jako její oficiální prezidentský kandidát. Reforma také prodloužila prezidentovo funkční období na šest let, přičemž zachovala zásadu, že prezident může být do úřadu zvolen maximálně na dvě po sobě jdoucí období, avšak po dalším období mimo úřad může opět kandidovat. Také Dumě bylo prodlouženo od příštích voleb funkční období ze čtyř na pět let s platností od příštích voleb, tedy od roku 2011.

---

¹⁹ Oficiálně nesla většina návrhů Medveděvovo jméno a byly jím i posuzovány, avšak reálně byl jejich navrhovatelem Vladimír Putin, který mohl při případných chybách či špatných důsledcích rozhodnutí vinit prezidenta, který dané zákony a návrhy podepisoval.

2.3 Jednotné Rusko po volbách roku 2011

Zatím poslední volby do Dumy se v Rusku konaly v roce 2011. Jejich hlavním tématem bylo řešení ekonomické krize, která trvala od roku 2008 a poškozovala i ruský export zemního plynu a ropy, tedy hlavních vývozních artiklů ruské ekonomiky. Jednotné Rusko kandidovalo jako jasný favorit voleb, avšak jeho popularita poněkud poklesla, zvláště proto, že v jejím čele již nestál Vladimír Putin, který se chtěl roku 2012 ucházet o úřad prezidenta. Volby do Dumy dopadly v roce 2011 následovně:

Strana	Počet hlasů	Počet mandátů	Počet mandátů v %
Jednotné Rusko	32 379 135	238	52,88
KSRF	12 599 507	92	20,46
Spravedlivé Rusko	8 695 522	64	14,21
LDSRF	7 664 570	56	12,45
Jabloko	2 252 403	0	0
Ruští patrioti	639 119	0	0

Tabulka 4 – volby do Dumy roku 2011

Jak je patrné z tabulky, Jednotné Rusko ztratilo od minulých voleb téměř 12 milionů voličů. Přesto však dokázalo získat těsnou majoritu poslanců v Dumě a vyhrát již třetí volby v řadě s takovým ziskem. Dle Giovanni Sartoriho se taková strana stává stranou predominantní. Taková strana je z dlouhodobého hlediska schopna získávat většinu v parlamentu a vytvářet jednostranickou většinovou vládu, avšak zároveň musí existovat možnost demokratické soutěže s ostatními stranami. Systém stranické soutěže je tedy demokratický, pouze je jedna strana oproti ostatním nadměrně úspěšná²⁰ (Sartori, 2005: 208-218) Přes volební úspěch však Jednotné Rusko ztratilo mnoho hlasů zvláště z důvodu, že neefektivně řešilo ekonomickou krizi.

Volby roku 2011 navíc byly dle mnohých pozorovatelů a části ruské opozice zkorumpované ve prospěch Jednotného Ruska. Po volbách došlo k relativně významným protestům i v Moskvě, kde se sešlo několik tisíc odpůrců Jednotného Ruska a Putina. Situace popisovala například agentura Reuters. Ta píše ve zprávě o povolební situaci roku 2011

²⁰ Systém dominantní strany popisuje Sartori v této kapitole taktéž, avšak říká, že dominantní strana získává oproti predominantní straně drtivá vítězství. Z tohoto hlediska lze o Jednotném Rusku jako o dominantní straně uvažovat pouze v období 2007-2011. Vzhledem k pouze jednomu volebnímu období však i dle Sartoriho není takto krátká doba průkazná pro takové tvrzení, protože k dominanci nedošlo v minimálně třech volebních obdobích.

následující: „Prezident Dmitrij Medveděv prohlásil nedělní volby za ‚férové, upřímné a demokratické‘ avšak evropští pozorovatelé vypověděli, že pole bylo nakloněno ve prospěch Jednotného Ruska a hlasování bylo manipulováno očividnou manipulací.“ (Reuters, 2011: 1) Před prezidentskými volbami roku 2012 byla tato kritika společně s pomalým řešením ekonomické krize a slabší pozici Dmitrije Medveděva²¹ zásadními problémy pro stranu. Navíc byl zahraničními pozorovateli kritizován i fakt, že některé agentury pro výzkum veřejného mínění byly vlastněny nikoliv státem, ale bohatými oligarchy a soukromými vlastníky (Nichol, 2012: 4) tato kritika platila i na prezidentské volby roku 2012

V prezidentských volbách roku 2012 byl opět do funkce prezidenta zvolen Vladimír Putin. Jeho zvolení přineslo jednu změnu, kdy byl poprvé prezidentem člen nějaké strany. Ačkoliv každá strana deklarovala své kandidáty, a zároveň se voleb účastnilo i několik nezávislých kandidátů, žádný prezident před těmito volbami nebyl přímo členem strany. Přesto se při volební kampani Vladimír Putin od Jednotného Ruska distancoval, ačkoliv byl de facto stále jejím lídrem, a ve své kampani tvrdil, že je vůdcem celého národa, a ne strany. (GOLOS, 2012: 3) Jednotné Rusko však jasně deklarovalo, že za svým kandidátem plně stojí i přes jeho zmíněnou deklaraci.

Aktuální situace před parlamentními volbami 2016 je ovlivněna již několik let trvající ukrajinskou krizí a pokračujícími ekonomickými problémy. Vzhledem k ekonomickým sankcím, které byly díky této krizi na Rusko uvaleny Spojenými státy a Evropskou Unií, zapříčinily v Rusku novou vlnu nacionalismu, který byl vždy součástí ruské politické reality. Pro mnohé ruské strany byl nacionalismus vždy silným bodem jejich programu, a vždy byl i jedním z důvodů ruských vnitrostátních problémů. (Petro, 1995: 160) Nacionalismus byl vždy jedním z hlavních témat Jednotného Ruska ve všech volebních obdobích a bude popsán v následující kapitole této práce.

---

²¹ Dříve prosazovaná tandemokracie, tedy spolupráce Dmitrije Medveděva a Vladimíra Putina přenesla mnohem více síly do rukou Vladimíra Putina jako premiéra, a ačkoliv bylo Rusko stále prezidentským systémem, získal premiér mnohem silnější postavení nikoliv pravomocemi, ale osobností.

3 Současná pozice Jednotného Ruska ve stranickém systému

V současném stranickém systému je Jednotné Rusko stále dominující stranou. Strana samotná se definuje jako konzervativní pragmatická strana, která otevřeně podporuje prezidenta Ruska. Ze všech čtyř současných stran, zasedajících v Dumě, je jediná, která otevřeně podporuje prezidentské politiky a hlasuje pro ně v Dumě. Straně k její silné pozici pomohla převážně změna volebního systému roku 2005. Vzhledem k těmto změnám mohla strana skrze svůj program získat dominantní postavení. Ariel Cohen k tomuto budování silné pozice napsal následující: „Každopádně Kreml podniká kroky k odstranění potencionálních politických vyzivatelů, převážně pak zrušením volby členů Dumy v ‚jednomandátových‘ volebních obvodech a podporou celostátních kandidátních listin.“ (Cohen, 2006: 1) Ideově se strana ve všech volebních obdobích (tedy 2003, 2007 a 2011) příliš neměnila.

Jedním z hlavních ideových bodů Jednotného Ruska je nacionalismus. Cílení na toto téma je pro mnohé voliče velmi důležité díky historické ruské zkušenosti. Ruský nacionalismus je možné spatřovat již v období napoleonských válek na začátku 19. století, a od této doby je neustále v ruském životě přítomen. Na ruský nacionalismus cílili jak ruští carové a představitelé Komunistické strany Sovětského svazu, tak později i demokraticky zvolení prezidenti, a spojovali nacionalismus nejen s láskou k vlasti, ale i se svou osobou. Jan Holzer tuto tradici popisuje následovně: „Přežívá tak tradice celou společnosti zaštiťující a výrazně personifikované moci, zosobněné v současnosti osobou prezidenta.“ (Holzer, 2004: 70) Z tohoto Holzerova komentáře je patrné, že podpora prezidenta, který je navíc velmi oblíben veřejností, znamená pro stranu zisk mnoha hlasů v každých volbách.²² Cílení na nacionalismus je pro ruskou politickou tradici společná více stranám, ovšem pouze Jednotné Rusko jej z dlouhodobého hlediska dokázala využít ke svému prospěchu, a to právě díky své podpoře prezidenta Putina. Liah Greenfeld vysvětluje ruský nacionalismus následovně: „Ruská idea nacionalismu sestává z následujícího: Národ byl (1) definován jako kolektivní individuum, (2) formován primárními etnickými faktory, jako jsou krev a zem, a za (3) charakterizována duší či duchem.“ (Greenfeld, 1992: 78) Právě na toto ruské myšlení cílí ve svém programu jak Jednotné Rusko, tak Vladimír Putin jako prezident. Jednotné Rusko se staví do pozice obránce tohoto nacionálního ruského cítění, a získává tak pro sebe hlasy díky rozdmýchávání těchto pocitů ve voličích.

---

²² Od zvolení Vladimíra Putina prezidentem v roce 2000 nikdy neklesla jeho oblíbenost pod 60 %.

Druhou hodnotou, kterou Jednotné Rusko dle sebe samo definice zastává, je konzervatismus. Tento směr byl poprvé definován Edmundem Burkem roku 1790 po událostech Velké francouzské revoluce, termín byl však poprvé použit až roku 1818. Konzervativní hodnoty však (vzhledem k historii), nelze chápat v tradičním evropském smyslu. Pro ruské prostředí lze použít následující Burkův komentář: „Opravdu skličující část politiky systematické přeměny národa v hráče je následující: ačkoliv hrát musí všichni, jen několik jedinců hru chápe; a jen pár je v kondici této vědomosti využít.“ (Burke, 1968: 311) Tento konzervatismus nemá, na rozdíl od toho evropského, přímou návaznost na podporu šlechty, avšak definuje stranu jako středopravou. Díky absenci tradičních štěpných linií je tento konzervatismus tedy spíše snahou strany o vlastní definici, která však vzhledem k jejímu dominantnímu postavení nemá příliš významu, jelikož v ruském stranickém systému existuje v současné době pouze čtyři strany se zastoupením v Dumě, z nichž dvě jsou poměrně silně vyhraněné,²³ a zbylá strana, Spravedlivé Rusko, je v podstatě jedinou prozápadní opozicí v systému, díky čemuž nemůže získávat příliš mnoho hlasů.²⁴

Poslední, neméně důležitou hodnotou, kterou Jednotné Rusko zastává, je politický pragmatismus. V programovém prohlášení strany je uvedeno následující: „Všichni víme, jaká naše strana nesmí být. Nesmí být slabá, rozdělená na části, nesmí strádat z teritoriálních rozdílů, slabých činitelů strany, korupce, teritorizmu, a nesmí se ocitnout v izolaci.“ (Jednotné Rusko, 2011: 1) Jednotné Rusko v tomto svém programovém prohlášení snaží působit jako strana, která je přes své chyby schopna zvládat řízení státu, a zároveň řešit své interní problémy. Je však otázkou, zda její pragmatismus nehraničí až s populismem. „V centru našich zájmů je člověk“ (tamtéž) Tento programový bod ukazuje, že vnímání politického pragmatismu je velmi blízké populistickým názorům, kdy se strana snaží svými prohlášeními působit právě na ruský nacionalismus, zmíněný výše, ovšem na rozdíl od konkurenční Liberální demokracie nepřejímá xenofobní názory, ovšem pracuje právě s popsanou ideou ruského člověka a národa, tedy s pozitivními body nacionalismu. I proto získává ve volbách tak dobré výsledky, které je v průběhu volebních období schopna zopakovat.

---

²³ Na jedné straně spektra stojí komunisté (KSRF), tedy silně levicová strana, navíc vzhledem k ruské historii v podstatě konzervativní strana; na druhé je to Liberálně demokratická strana, jejíž předseda Žirinovskij zastává velmi xenofobní a silně nacionalistické názory.

²⁴ Díky ruskému nacionálnímu citění je strana vnímána částí veřejnosti velmi negativně, protože se vyhraňuje jako proevropská. Body však získává převážně jako ztělesnění opozice proti Vladimíru Putinovi a Jednotnému Rusku.

3.1 Komparace s programy ostatních politických stran.

Všechny čtyři politické strany, které v současnosti v Dumě zasedají, se nacházejí na různých stranách politického spektra. Druhou nejsilnější stranou se po volbách 2011 stala Komunistická strana Ruské federace. Strana samotná prošla za dobu své existence pouze velmi málo programovými změnami, v současné době se však soustředí převážně na kritiku Jednotného Ruska a vládní politiky, přičemž stále prosazuje návrat ke komunistickému zřízení s pouze jednou vládnoucí stranou. „Strategickým cílem strany je vybudovat v Rusku obnovený socialismus, socialismus 21. století.“ (Komunistická strana, 2011:1) Zatímco Jednotné Rusko definuje sebe samo jako konzervativní stranu v rámci pouhé sebedefinice, Komunistická strana je v ruském politickém prostředí jedinou skutečně konzervativní stranou, která navazuje na předchozí systém. Rozdíl mezi oběma stranami je jejich možné vládní fungování. Jednotné Rusko za své tři vládní období neomezilo stranickou soutěž.²⁵ „Avšak skrze různé varianty, všechny komunistické režimy byly v podstatě politické systémy, ve kterých Komunistická strana stanovovala podmínky a hranice politické aktivity.“ (Biezen, 2003: 26) Paradoxně tyto antidemokratické tendence nebrání straně v zisku hlasů ve volbách, zvláště proto, že tvoří opozici proti Jednotnému Rusku, a zároveň je nejsilnější levicovou stranou ve stranickém systému, která má dlouhodobou tradici.

Další stranou, která tvoří opoziční stranu proti Jednotnému Rusku, je již několik období Liberálně demokratická strana Ruské federace. Strana je vedena Vladimírem Žirinovským, který je velmi silnými xenofobními a nacionalistickými názory. Jak již bylo zmíněno dříve, cílení na ruský nacionalismus je společné pro Jednotné Rusko, Komunistickou stranu i Liberální demokracii, avšak každá tato strana jej prosazuje jiným způsobem. Liberální demokracie cílí především na silné xenofobní názory. V politickém programu pro volební období 2011-2016 je jednou z prvních vět následující názor: „Co nebude ruské – nebude v Rusku. Bude-li dobře rusům – bude dobře všem!“ (Liberálně demokratická strana, 2011: 1) Tento programový bod jasně ukazuje, že název strany nemá mnoho společného s jejím politickým programem a rétorikou. Samotný Žirinovský, který stranu založil a stál v jejím čele od roku 1990, několikrát kandidoval na pozici prezidenta Ruské federace, přičemž hodlá kandidovat i roku 2018. Tvoří tak opozici jak pro Jednotné Rusko, tak pro prezidenta, avšak sám Žirinovský nikdy ve volbách nezískal více než 8 % hlasů. Extrémní nacionalismus, který Liberálně demokratická strana zastává, je pro mnoho voličů nedostatečným důvodem k volbě strany, a díky tomu není pro Jednotné Rusko zásadním soupeřem ve volbách.

---

²⁵ Pouze roku 2005 změnilo volební systém, který snižoval šanci menších stran úspěšně kandidovat do Dumy, avšak nezakázalo nikdy činnost stran.

Poslední stranou, která je v současné době přítomna v Dumě, je Spravedlivé Rusko. Tato strana tvoří vůči jednotnému Rusku silně opoziční stranu. Pro tuto stranu jako jedinou není nacionalismus silným bodem jejího programu, ale hraje pouze malou roli. Také se definuje jako stranu sociálně demokratickou, ovšem nikoliv konzervativní, a proto ani v tomto bodě nedochází k protnutí hodnot (i skrze sebedefinici), na kterých by mohla Jednotnému Rusku ubírat hlasy. Hlavním bodem této strany je snaha o rovnost. V programovém prohlášení strany je psáno následující: „Naše strana věří, že idea rovnosti může v milionech lidí vzbudit pocit vědomí a důstojnosti. Povzbudí je to, aby se staly skutečnou politickou a ekonomickou silou, a sjednotí to obyvatele v rozhodování o budoucnosti naší země.“ (Fair Russia, 2009: 1) S touto stranou má Jednotné Rusko v současnosti největší spory, jelikož se jedná v praxi o nejvíce demokratickou stranu, která vznikla na základě více ideového, než na podporu jednoho člověka, jako je tomu v případě Jednotného Ruska.²⁶

Z tohoto srovnání je možno usuzovat, že model ruských stran není založen na ideologickém programu, ale mnohem více na podpoře jednotlivých osobností. V tomto srovnání je Jednotné Rusko v podstatě nejvíce relevantní stranou, protože je na ose proprezidentská-protiprezidentská jako jediná na straně prezidenta. K volebním úspěchům Jednotného Ruska píše Lilia Shevtsova následující: „Nejen Putin a jeho tým, ale také část ruské společnosti souhlasí, že demokracie řízená shora malou skupinou lidí je možná nejen nejlepší, ale také jedinou možnou formou vlády – alespoň v tomto období.“ (Shevtsova, 2003: 268) Tato tendence je zřetelná ve volebních výsledcích, kterým se věnovala první kapitola. Je zřetelné, že strany demokratické, prozápadní, protiprezidentské či založené jako zastání jisté skupiny obyvatelstva ztrácejí již čtyři volební období, což výrazně napomáhá Jednotnému Rusku k zajištění mnohem silnější pozice v systému.

---

²⁶ Komunistická strana je v tomto ohledu přímým pokračovatelem nedemokratického zřízení, a i ve svém programu se k tomuto zřízení hlásí. Liberálně demokratická strana je naopak silně xenofobní, přičemž je v praxi, podobně jako Jednotné Rusko, od své počátku určena na podporu jediného člověka.

3.2 Nosná témata před volbami 2016

V současné době se Jednotné Rusko soustředí převážně na volby pro rok 2016, které se budou konat 18. září. Tyto volby mohou po třech volebních obdobích změnit rozložení sil v Dumě tak, že žádná strana nemusí získat většinu mandátů, potřebnou pro vytvoření jednostranné vlády. Navíc v těchto volbách již nebude Jednotné Rusko používat tvář Vladimíra Putina, ačkoliv ve třech předchozích volbách toto udělala. Pro Ruskou státní televizi byla tato situace komentována tak, že strana nechce poškozovat dobrou pověst prezidenta, a zároveň chce rezervovat přední místa na kandidátní listině silným regionálním lídrům. (rt.com, 2015:1) Toto distancování se od prezidenta je před volbami použito vůbec poprvé. Po celou dobu byla volba Jednotného Ruska ovlivňována jeho podporou prezidenta a oblíbeností jejich kandidátů. To je viditelné převážně na volebním výsledku roku 2007, kdy jako lídr kandidátky obhajoval volební úspěch Vladimír Putin. Jak je opět patrné z tabulky volebních výsledků v první kapitole, díky oblibě Vladimíra Putina strana v tomto roce získala nejlepší výsledek, který kdy jakákoliv strana v Rusku získala. Pro volby 2016 si strana opět vybrala jako lídra kandidátky současného předsedu vlády Dmitrije Medveděva. Ten prohlásil, že se od dřívější orientace na sociální politiky strana začne soustředit na byznys a soukromou sféru a na řešení ekonomické krize, která Rusko silně poznamenala. (rt.org, 2016:1) Politická situace tak v současné době souvisí se situací ekonomickou, která se zhoršila díky světové hospodářské krizi, a ve volbách tak strany musí navrhnout způsoby, jak zemi z této krize vyvést.

Výzvou pro Jednotné Rusko je také sílící pozice ostatních stran, které díky opozičnímu působení nenesly v uplynulých obdobích zodpovědnost za řešení ekonomické krize. Jedním z bodů kampaně je zároveň nedovolit i malým, silně opozičním stranám, aby získaly jakékoliv postavení v parlamentu. Tento bod shrnuje ve svém komentáři k současné situaci Paul Gregory následovně: „Za žádných okolností nesmí Kreml dovolit skutečně opoziční straně, aby získala křesla v Dumě. Duma by ji dala hlas jak pro Rusko, tak pro zbytek světa, a nezáleží přitom na tom, jak malý by byl.“ (Gregory, 2016: 1) Postihnutí ruské ekonomicky krizí²⁷ a sankcemi evropských zemí²⁸ znamenají pro ruskou ekonomickou situaci velké problémy, které musí být z dlouhodobého hlediska řešeny.

---

²⁷ Barel ropy například oproti roku 2011 klesl z více než 100 dolarů za barel na cenu 30 – 40 dolarů za barel v roce 2015. Vzhledem k faktu, že ropa je hlavním vývozním artiklem Ruské federace, je toto zlevnění pro Rusko velkým problémem a značně škodí jeho ekonomice.

²⁸ Země Evropské Unie v čele se zeměmi západní Evropy uvalily na Rusko tyto ekonomické sankce převážně z důvodu probíhající krize na Ukrajině, díky které se k Rusku připojila oblast Krymu a některá území na výhodě Ukrajiny.

Mimo těchto bodů se pro volby 2016 Jednotné Rusko musí vypořádat s nově vnikajícími stranami a hnutími, které se snaží využít poklesu jeho preferencí. Tyto nové strany jsou často výzvou zvláště díky malému ukotvení jejich programů. „Strany na Západě zaměstnávají náborové profesionály, aby zvýšily své volební šance. V Rusku odborníci na volební reklamu a nábor vytvářejí nové strany a politická hnutí.“ (Reitschuster, 2006: 165) Proto je pro Jednotné Rusko stále těžší hledat nová témata, která by mohla v dalším volebním období vyřešit. Problémem je také opětovná změna volebního systému, ke které průběžně docházelo v letech 2012-2013. Zprvce se uvolnily podmínky, nutné ke splnění při registraci strany, což vedlo k velkému nárůstu počtu stran – ze sedmi v roce 2011 na 78 v roce 2015. Zadruhé se místních voleb v letech 2012-2013 mohly tyto strany zúčastnit bez nutnosti sbírat podpisy voličů pro podporu své kandidatury. (Korgynyuk, 2015: 1) Ačkoliv celkový volební program pro parlamentní strany prozatím znám není, je jasné, že Jednotné Rusko se bude snažit své politiky přizpůsobit aktuální situaci, avšak zásadními tématy bude právě řešení ekonomické krize, podpora obchodu a podnikatelů, návrhy sociálních reforem na řešení nezaměstnanosti, a v neposlední řadě snahy získat se svými návrhy většinu v Dumě, aby mohla opět vytvořit jednostranickou vládu a udržet se tak ve své predominantní pozici ve stranickém systému.

3.3 Možné výsledky parlamentních voleb 2016

Změna volebního systému pro podzimní volby 2016, pospaná v kapitole 1.3, znamená pro Jednotné Rusko výzvu. Strana kandidovala vždy za jiných podmínek volebního systému,²⁹ a ačkoliv ji změny politického systému jako straně podporující prezidenta vyhovovaly (byly přijaty zvláště kvůli jejímu co největšímu úspěchu) a měly za cíl co nejvíce minimalizovat parlamentní opozici, je pro stranu poměrně náročné ve volbách uspět s velkou převahou.³⁰ Přesto je snahou prezidenta změnit volební systém tak, aby co nejvíce vyhovoval právě Jednotnému Rusku. Systém však není plně autoritářský, jak dokládá i Richard Sakwa:

---

²⁹ Ve volbách 2003 byl volební systém smíšený, ve volbách 2007 byl systém pouze poměrný s pevně vázanými stranickými kandidátními listinami, a systém roku 2011 ulehčoval podmínky pro mimoparlamentní strany kandidovat do Dumy. Volební reforma pro rok 2016 se vrací k systému, který zavedl Boris Jelcin a který platil až do roku 2003, avšak v systému již není přítomno tolik stran, které by jej mohly využít ve svůj prospěch

³⁰ Jak je vidět z tabulek volebních výsledků stran ve druhé kapitole, svého největšího úspěchu dosáhlo Jednotné Rusko ve volbách v zimě 2007, kdy její kandidátní listinu vedl Vladimír Putin, a navíc byla zrušena většinová volební složka, a nebylo tak možné volit nezávislé kandidáty.

„Politický režim v postkomunistickém Rusku není tradičním autoritarismem, a režim nemůže izolovat sám sebe od moderních, v liberálních demokraciích přítomných politik, jako je mediální kritika, parlamentní diskuze, a především pak cyklus voleb.“ (Sakwa, 2004: 87) Jako silně prezidentský systém se samozřejmě prezident snaží vytvořit ideální podmínky pro stranu, která jej v Dumě podporuje, aby mohl snadno prosazovat své politiky, i kdyby tím omezoval svobodnou stranickou soutěž. Volební reforma pro rok 2016 však dává stranám více prostoru, i když je jejím pravým účelem dát Jednotnému Rusku možnost opět získat většinu, která je v současné době ohrožena silící stranickou opozicí Jednotného Ruska.

Ve volbách 2016 může dojít ke dvěma předpokládaným výsledkům. První možností je, že Jednotné Rusko opět získá většinu mandátů v Dumě, a bude tak nadále dominovat stranickému systému. Druhou možností je potom ztráta majoritního postavení Jednotného Ruska a z toho vyplývající nemožnosti opětovně sestavit jednostranickou většinou vládu, která by nadále podporovala prezidenta. Změněný volební systém umožňuje obě tyto možnosti, protože mohou ve většinové složce kandidovat i nezávislí kandidáti bez jakékoliv stranické příslušnosti (samozřejmě pokud nejprve pro svou kandidaturu ve svých jednomandátových obvodech získají dostatečnou podporu hlasů voličů, kteří podpoří jejich kandidaturu). Pro vnější pozorovatele změnou systému došlo k demokratizaci systému, avšak reálně systém stranický systém fragmentuje. „Znovu, v nominální hodnotě, změna naoko podporuje politický pluralismus, ale ve skutečnosti je pole v současnosti znečištěno mnoha malými stranami, které si navzájem kradou hlasy. Navíc Kreml nedovoluje těmto stranám vytvoření formální koalice a konsolidaci jejich podpory.“ (stratfor.com, 2016: 1) Změna systému tedy dává možnost Jednotnému Rusku získat hlasy na úkor fragmentovaného stranického systému, který se před podzimními volbami vytváří.

Pro Jednotné Rusko je výhodou, že se Vladimír Putin snaží systém přizpůsobit co možná nejlepšímu volebnímu výsledku strany. Změnou volebního systému a fragmentací stranického systému však bude dosažení většiny pro Jednotné Rusko velmi obtížné. „Tentokrát budou poslanci mnohem více nezávislí než dříve – i v případě, že kandidáti budou ve volbách znovu zvoleni.“ (Petrov, 2016: 1) Nezávislí kandidáti byli zvoleni do Dumy již v roce 2003, avšak postupně se tito poslanci stali součástí Jednotného Ruska, aby tak získalo parlamentní většinu. V současném volebním systému je možnost tohoto včlenění nezávislých poslanců opět možná, neboť tento systém dává, stejně jako v roce 2003, možnost Jednotnému Rusku získat vládní většinu i v případě, že nezíská dostatečný počet hlasů.

Problém, před kterým Jednotné Rusko před volbami stojí, je jeho malá provázanost s voličskou základnou. „Neexistuje žádné opravdové ideologické spojení mezi voličem a

vládnoucí stranou. Volič, který nastoupí do autobusu, přijede k volební urně a zakřížkuje správné pole na volebním lístku, je pouze neznámou kvantitou.“ (Stanovaja, 2015: 1) Tato neprovázanost s voliči je jednou z příčin, proč je výsledek Jednotného Ruska ve volbách tak nejistý. Pro stranu je důležitá právě zmíněná fragmentace stranického systému a formování nových stran, které mezi sebou bojují o hlasy, a dávají tak Jednotnému Rusku možnost získat více hlasů (zvláště díky nemožnosti vytvořit volební koalice). Možný výsledek strany ve volbách 2016 je velmi nejistý, avšak je více než jasné, že se jí systém bude co nejvíce přizpůsobovat, aby byl její volební výsledek co největší.

Závěr

Ruský stranický systém lze rozdělit do dvou období vývoje. První model byl prosazen Borisem Jelcinem a platil celá 90. léta, přičemž byl stranický systém poměrně fragmentovaný. Druhé období nastalo během dvou funkčních období prezidenta Vladimíra Putina v letech 2000-2008, kdy od parlamentních voleb roku 2003 nebyl volební systém nikdy stejný, a preferoval vždy proprezidentskou stranu, tedy Jednotné Rusko. Stranický systém prošel během období 2003-2016 pouze malými změnami, kdy nedocházelo před volební reformou roku 2016 k vytváření mnoha politických stran. Teprve volební reforma 2016 umožnila vytvoření většího počtu politických stran.

Hlavním cílem práce bylo popsat pozici Jednotného Ruska v ruském stranickém systému. Tento cíl byl postupně splněn ve všech kapitolách práce, kdy tato pozice byla popsána skrze změny stranického systému a volebního systému země. Také byly splněny cíle jednotlivých kapitol. Cílem první kapitoly bylo popsání zásadních reforem ruského volebního systému od počátku 90. let až do současnosti. Cílem druhé kapitoly byl popis volebních výsledků Jednotného Ruska v letech 2003, 2007 a 2011, tedy ve všech obdobích, ve kterých strana kandidovala. Cílem třetí kapitoly bylo popsání pozice Jednotného Ruska v současném ruském stranickém systému a její potencionální volební zisk v nadcházejících podzimních volbách roku 2016. Všechny cíle byly v jednotlivých kapitolách splněny.

V práci bylo také zodpovězeno na všechny položené výzkumné otázky. První otázka, tedy jak byla stranická soutěž ovlivněna změnami volebního systému, byla zodpovězena v první kapitole, která se věnovala těmto změnám. Odpovědí na tuto otázku je, že stranický systém změnou prošel zvláště v oblasti svobodné soutěže a volnosti stran účastnit se voleb. Druhou otázkou bylo, zda je systém po všech změnách stranického a volebního systému stále ještě demokratický. Odpovědí na tuto otázku bylo, že se systém mnohem více přiblížil autoritářskému režimu, zvláště pak změnou volebního systému, který preferoval proprezidentské strany, protože byl změněn tak, aby tyto strany podporoval a co nejvíce znemožňoval malým stranám úspěšně kandidovat do Parlamentu. Další otázkou bylo, zda někdy došlo k rozpeřím mezi prezidentem a Jednotným Ruskem v rámci změn volebního a stranického systému. Tato otázka byla zodpovězena také, a to tak, že v tomto ohledu nikdy k rozporu nedošlo, protože strana prezidenta podporovala ve většině témat, a změny systému, které prezident inicioval, dávaly straně mnohem více prostoru, než kolik se dostávalo ostatním stranám včetně těch parlamentních. Poslední výzkumná otázka zněla, zda byly volební výsledky Jednotného Ruska výrazným způsobem ovlivněny změnou volebního

systemu. Na tuto otázku bylo zodpovězeno ve druhé a třetí kapitole této práce, kdy bylo ukázáno, že změny volebního systému ztěžovaly kandidaturu ostatním stranám, a Jednotné Rusko tak mělo zajištěno velmi silné postavení pro všechny doposud konané volby, a zároveň má tuto pozici téměř jistou i pro nadcházející podzimní volby 2016.

V oblasti ruského politického a stranického systému je možno najít mnoho oblastí, kterým by se mohl další výzkum věnovat. Jednou z možností budoucího výzkumu je zaměření se na komparaci pravomocí prezidenta Ruské federace s prezidentem Spojených států amerických. Oba systémy jsou prezidentské, avšak oba prezidenti mají jiné pravomoci. Také je možno se zaměřit na výzkum kontinuity politik Komunistické strany Ruské federace, která je přímou pokračovatelkou bývalé Komunistické strany Sovětského svazu. Zajímavým námětem ke zkoumání je také míra vývoje ruské demokracie a vnímání demokracie mezi občany Ruské federace, a jak se toto vnímání v čase měnilo. Mnohé z těchto témat již zkoumány byly, avšak literatura k těmto tématům stále nenabízí o mnoho víc, než jen rychlý přehled. Zkoumání těchto změn může přinést nové náhledy na vnímání ruské politické reality.

Použitá literatura

„A Subtle Manipulation of Russian Elections.“ *Stratfor.com*. (on-line). Dostupné z: <<https://www.stratfor.com/analysis/subtle-manipulation-russian-elections>>

Ambrosio, Thomas. 2009. *Authoritarian Backlash*. Farnham; Ashgate Publishing Ltd.

Barry, Norman P. 195. *Modern Political Theory*. Londýn; The Macmillan Press Ltd.

Bacon, Edwin. 2010. *Contemporary Russia*. New York; Palgrave Macmillan.

Biezen, Ingrid van. 2003. *Political Parties in New Democracies. Party Organization in Southern and East-Central Europe*. Hampshire; Palgrave Macmillan.

Bílý, Jiří. 2004. *Moc a právo v evropské politické kultuře*. Praha; Eurolex Bohemia.

Breed, Kees. 2002. *Demokracie v 21. století*. Brno; Barrister & Principal.

Burke, Edmund. 1968. *Reflections on the Revolution in France*. Londýn; Penguin Books.

Cohen, Ariel. 2006. „Putin’s Legacy and United’s Russia New Ideology.“ (on-line) Dostupné z: <<http://www.heritage.org/research/reports/2006/06/putins-legacy-and-united-russias-new-ideology>> (4. 4. 2016)

„Domestic Monitoring of Elections Of the President of Russian Federation Russian Federation, 4 March 2012“ *Association GOLOS*. (on-line). Dostupné z: <<https://www.ndi.org/files/Golos-Prelim-Report-030512-ENG.pdf>>

eurussiacentre.org. 2011. “The electoral system of the Russian Federation.” (pdf) Dostupné z: <<http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Publications/Detail/?id=143427>>

Fair Russia. 2009. “Fair Russia. Party Platform.” (on-line) Dostupné z: <http://www.sras.org/fair_and_just_russia>

“Freedom in the World: Russia.” *Freedomhouse.org* (on-line). Dostupné z: <<https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2013/russia>>

Galkin, Alexander A. 1999. „*Authoritarianism in Russia: Dangers for Democracy*.“ Moskva; The Gorbachev Foundation.

Gelman, Vladimir. 2015. *Autoritharian Russia. Analyzing Post-Soviet Regime Changes*. Pittsburgh; University of Pittsburgh Press.

Gelman, Vladimir. 2008. „Russia: Public Offices, Private Money and Biased Contests.“ Pp. 14 in Steven D. Roper, Jánis Ikstens (eds.) *Public Finance and Post-Communist Party Development*. Hampshire; Ashgate Publishing Limited.

Giddens, Anthony. 1995. *Beyond Left and Right*. Cambridge; Polity Press.

Greenfeld, Liah. 1992. *Nationalism*. Cambridge; Harvard University Press.

Gregory, Paul R. 2016. “Putin Changes September Election Rules to Prop Up His ‘United Russia’ Party.” (on-line) Dostupné z <<http://www.forbes.com/sites/paulroderickgregory/2016/03/14/putin-changes-september-election-rules-to-prop-up-his-united-russia-party/#4082dbe058a2>> (10. 4. 2016)

Hale, Henry E. 2009. *Russian and the Putin-Medvedev Tandemocracy*. Harvard; Harvard University. Dostupné z: <https://www.ucis.pitt.edu/nceer/2009_823-03_2_Hale.pdf>

Holzer, Jan. 2004. *Politické strany Ruska*. Brno; Centrum pro studium demokracie a kultury.

Holzer, Jan. 2001. *Politický systém Ruska*. Brno; Centrum pro studium demokracie a kultury.

Kasparov, Garry. 2007. *Don Putin*. (on-line) Dostupné z: <<http://www.kasparov.com/don-putin-kasparov-in-2007-the-wall-street-journal/>>

Kitschelt, Herbert, Zdenka Mansfeldova, Radoslaw Markowski, Gábor Tóka. 1999. *Post-Communist Party System*. Cambridge; Cambridge University Press.

Jednotné Rusko. 2011. „Programové prohlášení strany.“ (on-line). Dostupné z: <<https://er.ru/party/program/>>

Komunistická strana Ruské federace. 2011. „Party Program.“ Dostupné z: <<http://cprf.ru/party-program/>>

Korgynyuk, Jurij. 2015. „2016 could be the moment of truth for Russia's political system.“ (on-line) Dostupné z: <<http://www.russia-direct.org/opinion/2016-could-be-moment-truth-russias-political-system>>

Kynev, Aleksandr. 2011. „State Duma elections 2011 and the marginal role of Russian Parties.“ (článek on-line). Dostupné z: <<http://www.iss.europa.eu/publications/detail/article/state-duma-elections-2011-and-the-marginal-role-of-russian-parties-part-1/>>

Liberálně demokratická strana Ruské federace. 2011. „Практическая программа ЛДПР“ (on-line) Dostupné z: <http://ldpr.ru/party/Program_LDPR/A_practical_program_for_the_Liberal_Democratic_Party/>

Johnson, Christopher. 2012. „United Russia: A House Divided.“ <Dostupné z: http://www.sras.org/united_russia_a_house_divided> (1. 4. 2016)

Matoušková, Markéta. „Reforma ruského volebního systému.“ *Institut pro srovnávací politologický výzkum* 1 (1) Dostupné z: <http://ispo.fss.muni.cz/uploads/EVS/001/06_EVS-EES_-_Reforma_ruskeho_volebniho_systemu.pdf>

McAllister, Ian, Stephen, White. 2009. „It's the Economy, Comrade!‘ Parties and Voters in the 2007 Duma Elections.“ Pp. 53-80 in Richard Sakwa (ed.). *Power and Policy in Putin's Russia*. New York; Routledge.

McFaul, Michael. 2001. *Russia's Unfinished Revolution. Political change from Gorbachev to Putin*. New York; Cornell University Press.

Nichol, Jim. 2008. "Russia's March 2008 Presidential Election: Outcome and Implications." (on-line) Dostupné z: <<http://fpc.state.gov/documents/organization/103693.pdf>> (3. 4. 2016)

Nichol, Jim. 2012. "Russia's March 2012 Presidential Election: Outcome and Implications." (on-line) Dostupné z: <<https://www.fas.org/sgp/crs/row/R42407.pdf>> (3. 4. 2016)

Oates, Sarah. 2006. *Television, democracy and elections in Russia*. New York; Routledge.

Petro, Nicolai N. 1995. *The Rebirth of Russian Democracy. An Interpretation of Political Culture*. Londýn; Oxford University Press.

Petrov, Nikolai. 2016. „Russia's Ruling Regime Must Modernize or Face Collapse.“ (on-line) Dostupné z: <<http://www.themoscowtimes.com/opinion/article/russias-ruling-regime-must-modernize-or-face-collapse/556433.html>>

Pieper, Moritz A. 2012. "From Proto-State to Para-State Accountability: Russian Political Regimes Under Yeltsin, Putin, and Medvedev." (on-line) Dostupné z: <<http://www.studentpulse.com/articles/702/from-proto-state-to-para-state-accountability-russian-political-regimes-under-yeltsin-putin-and-medvedev>>

Pirani, Simon, Jonathan, Stern, Katja, Jafimava. 2009. "The Russo-Ukrainian gas dispute of January 2009: a comprehensive assessment" (on-line) Dostupné z: <<https://www.oxfordenergy.org/wpcms/wp-content/uploads/2010/11/NG27-TheRussoUkrainianGasDisputeofJanuary2009AComprehensiveAssessment-JonathanSternSimonPiraniKatjaYafimava-2009.pdf>>

Příhoda, David. 2010. „Jednotné Rusko: Příklad úspěšné proprezidentské strany?“ *Acta politologica* 2 (2). Dostupné z: <<http://acpo.vedeckecasopisy.cz/publicFiles/00075.pdf>> (1.4. 2016)

"Putin's Party has Domination Cut in Russia." *reuters.com* 5. 12. 2011 (on-line) Dostupné z: <<http://www.reuters.com/article/us-russia-election-idUSTRE7B019B20111205>> (2. 4. 2016)

Reitschuster, Boris. 2006. *Vladimir Putin. Kam kráčíš, Rusko?* Praha; Ottovo nakladatelství.

Results of Previous Elections to the Russian State Duma. 2015. (on-line) Dostupné z:
<http://www.russiavotes.org/duma/duma_elections_93-03.php> (1. 4. 2016)

Riggs, Jonathan, Peter, Schraeder. 2012. *Russia's Political Party System as an Impediment to Democratization.* (on-line) Dostupné z:
<https://www.gwu.edu/~ieresgwu/assets/docs/demokratizatsiya%20archive/GWASHU_DEMO_12_2/YR08844070447128/YR08844070447128.pdf>

Russiavotes.org. 2015. *How the Duma electoral system works.* (on-line) Dostupné z:
<http://www.russiavotes.org/duma/duma_electoral_system.php>

Sakwa, Richard. 2004. *Putin. Russia's Choice.* New York; Routledge.

Sartori, Giovanni. 2005. *Strany a stranické systémy.* Brno; Centrum pro studium demokracie a kultury.

Shevtsova, Lilia. 2003. *Putin's Russia.* Washington; Carnegie Endowment for International Peace.

Shevtsova, Lilia. 1999. *Yeltsin's Russia. Myths and Reality.* Washington; Carnegie Endowment for International Peace.

Shirayev, Eric. 2013. *Russia Government and Politics.* Hampshire; Palgrave Macmillan.

Slider, Darell. 2009. "Putin and the Russian Electoral System." (on-line) Dostupné z:
<http://www.academia.edu/516006/Putin_and_the_Russian_Electoral_System>

Stanovaja, Tatjana. 2015. "Russia's Paralyzed Party System." (článek on-lien) Dostupné z:
<<http://carnegieendowment.org/2015/09/18/russia-s-paralysed-party-system/ihve>>

Stein, Rokkan, Seymour, Lipset. 1967. *Party systems and voter alignments: cross-national perspectives.* Londýn; Oxford University Press.

Turchenko, Mikhail, Sergej, Shevchuk. 2015. "Executive Branch and Major Electoral Reforms in Russia." (článek on-line) Dostupné z:

<<https://www.hse.ru/data/2015/12/22/1132963375/31PS2015.pdf>>

"United Russia will not use Putin's image in next elections – report." *rt.com* (on-line).

Dostupné z: <<https://www.rt.com/politics/312343-united-russia-will-not-use/>>

"United Russia renews leadership, sees Communist as main competitors in upcoming elections." *rt.org*. 8. 2. 2016 (on-line) Dostupné z: <<https://www.rt.com/politics/331706-united-russia-renews-leadership-sees/>>

White, Stephen. 2009. „Duma elections in Russia. December 2007.“ Pp. 171-173 in *Electoral Studies* 28 (1). (on-line). Dostupné z:

<http://eprints.gla.ac.uk/5533/1/The_Duma_election_in_Russia%252C_December_2007_enlighthten.pdf>